

TẾT NGƯỜI

TẾT TA

Người Tô Cách Lan ăn tết Tày, ngày Tết quây quần với bạn bè thân thuộc. Mười một giờ đêm, họ ra quảng trường của thành phố; mười hai giờ ca hát những bài dân ca cổ và chiều về cũng tại quảng trường. Khi chuông giao thừa điểm, chủ nhà mở rộng cửa gọi là tiễn năm cũ, đón năm mới. Khách chúc thăm viếng nhau, quen hay lạ đều được đón tiếp niềm nở. Khách xông nhà thường có tục mang theo cục than để ném vào bếp lò của chủ nhà ngụ ý chúc cho gia đình ấm cúng hạnh phúc như bếp lửa không tắt.

Người Pháp đến giao thừa thì xuống hầm rượu gỗ ba lần vào thùng rượu ngụ ý chúc tết hạnh phúc và đuổi ma quỷ. Tại Phần Lan, người dân có tục tắm vào năm mới như để tẩy trừ những xui xẻo của năm cũ. Bữa ăn đầu năm ai ai cũng muốn ăn cho thật no vì tin rằng như vậy thì cả năm mới làm ăn no đủ được. Dân Columbia thích bôi phẩm màu vào mặt nhau trong ngày Tết, chúc tụng và nói đùa vui với nhau. Ở Mexico, đêm giao thừa thành phố rực sáng ánh đèn, trang trí rất đẹp. Đêm giao thừa kết thúc bằng tục đập vỡ một quả cầu to sắc sỡ bên trong có chứa bánh kẹo. Tại Hungari, ở thôn quê có tục đốt bếp lò trong đêm giao thừa và đếm ánh sao lửa bắn ra. Tại Ghinê, ngày đầu năm người ta dẫn voi ra đường phố. Voi là vật hiền lành, người ta khiêu vũ xung quanh voi và ca hát. Tại Iran, người ta đốt lửa ngoài đường, rồi nhảy nhót ca hát quanh đống lửa, hi vọng sẽ được sáng rỡ và đẹp như ngọn lửa.

Người Ấn Độ thích tắm nước vào nhau nhân ngày tết. Phở xá uớt dấm nước. Họ còn có tục bắn cháy diều giấy. Tại Nhật Bản cũng có tục trồng cây nêu ngày Tết. Đúng giao thừa, chuông chùa gióng 108 tiếng. Sáng Mồng một dân chúng dậy sớm ra đường để đón ánh mặt trời vì người Nhật theo Shinto (Thần đạo) thờ nữ thần mặt trời tên gọi là "Thiên Chiếu Đại Thần" (Amaterasu Omikami). Qua rằm tháng Giêng, các cây nêu được gom ở cổng làng rồi đốt để ngăn ngừa tà ma. Ngày Tết họ tặng nhau cành hoa đào hay cành thông (sinh trưởng mạnh mẽ nhanh chóng như hoa đào và cương cường trường thọ như thông). Người Áo ăn tết vui chơi, khiêu vũ và ca hát. Từ năm 1936, xuống đức tiền Thành phố Wien đúc một loại mề dày để ăn mừng dịp Tết. Trên mề dày có hình em bé cưỡi heo. Em bé là biểu tượng của năm mới. Heo là biểu tượng của hạnh phúc. Người nạo ống khói cũng là biểu tượng hạnh phúc. Ngày đầu năm đã xuất hiện những người nạo ống khói trên đường. Ngoài ra, trên các thiệp chúc Tết của người Áo thường in hình người nạo ống khói.

Tại Lào, Tết nhằm ngày 13 đến ngày 15 tháng 4 Dương lịch (tức khoảng giữa tháng 5 đầu tháng 6 theo lịch Lào). Người Lào gọi Tết của họ là "Bun Pimay". Đó là dịp lễ Phật, cầu phúc, vui chơi, đua thuyền, đốt pháo. Một tục nổi bật là té nước vào nhau (gọi là "luốc nam"). Họ vừa chúc tết vừa vạch cổ áo nhau mà té nước vào. Tại chùa chiền, các nhà sư nhúng cành lá vào thau nước và rảy vào thiện nam tín nữ. Dân Lào ca hát, nhảy múa theo điệu Lăm Vông cùng với những trò vui khác.

Tết Campuchia nhằm giữa tháng 4 và tháng 5 (theo lịch Campuchia) và gọi là Tết Chơn Chơ nam. Đó là dịp vui chơi ăn mừng mùa không vừa hết và mùa mưa về, dân chúng chuẩn bị gieo lúa mùa Vóc -xa. Họ làm lễ cầu mưa cho mùa

màng tươi tốt. Người dân lên chùa tắm Phật, tắm sư sãi. Một cái Tết thứ hai gọi là Tết nước vào tháng 11, 12. Đó là lúc mùa mưa kết thúc và mùa làm ruộng khô bắt đầu. Vui nhất là Lễ hội đua thuyền vào tháng 11.

Người Trung Quốc ăn tết cũng như dân Việt ta. Ngày Tết gọi là "Quá niên", hay "Nguyên đán tiết" (nguyên đán nghĩa là ngày đầu một năm). Những tục lệ ngày Tết như đốt pháo, tặng tiền mừng tuổi, biếu xén quà cáp...Tiền mừng tuổi gọi là Lì Xì (âm Hán Việt gọi là "Lợi Thị" có nghĩa là được lợi, được tiền, được may mắn). Bàn thờ trang trí đẹp mắt, đầy bánh trái và trang trí những câu liên đại loại: Ngũ phúc lâm môn (5 điều phúc vào nhà), Bách vô cấm kỵ (cả trăm điều cấm đoán kiêng kỵ thì không vướng điều nào), Lão thiếu bình an (già trẻ đều khỏe mạnh, yên ổn), Xuất nhập bình an (đi ra đi vào đều bình yên), Hoa khai ngũ phúc (hoa nở tượng trưng 5 điều phúc)...Người khá giả thích tặng tranh như tranh Tam tinh (phúc tinh, lộc tinh, thọ tinh) hoặc tranh chúc phúc (vẽ một vị thần râu xồm cầm kiếm diệt tà quái, bên cạnh là hình con dơi tượng trưng hạnh phúc). Ngày Tết là dịp đại gia tộc thăm viếng, sum họp, chúc tụng và vui chơi, tổ chức đi chơi xa hay thưởng hoa kiểng.

Dân Việt Nam ăn tết khá kỹ, ăn ba ngày Tết mà đôi khi chuẩn bị cả nửa năm trước, nếu gia cảnh trung trung thì cũng chuẩn bị chừng một hai tháng trước. Dân thôn quê chuẩn bị nuôi heo, nuôi gà ăn tết. Không khí tết đã thấy kể từ ngày 23 tháng Chạp đưa ông Táo về trời. Tục xưa ngày Tết theo tranh

dân gian: tranh lợn, tranh gà...tranh lợn, tranh gà biểu tượng sự sung túc, sinh sôi, hạnh phúc. Nhà cửa tẩy uế, trang hoàng hoa kiểng: mai đào, thủy tiên, quất và biết bao thứ hoa khác. Tại thôn quê ngày trước trẻ lắm là chiều 30 Tết nhà nào cũng dựng cây nêu để làm dấu là đất có chủ, mà quý không được quấy nhiễu. Mồng bảy tháng Giêng thì hạ nêu và đốt vàng mã.

Trưa Ba mươi, người ta cúng mời ông bà về ăn tết với con cháu và Mồng ba cúng tiễn các cụ. Đêm giao thừa thì cúng lễ Trừ tịch hay gọi là Cúng giao thừa. Theo phong tục và tín ngưỡng, mỗi năm có một vị thần trông coi việc nhân gian. Trừ có nghĩa là bàn giao chức vụ, tịch tức là ban đêm.

Như vậy lễ Trừ tịch nhằm tiễn vị thần của năm cũ và đón vị thần của năm mới đồng thời cúng cả Thành hoàng Thổ địa nơi cư ngụ. Tục đốt pháo vừa tạo tiếng vang đánh đuổi ma quỷ vừa có tác dụng tẩy uế. Ở thôn quê không có pháo thì người ta dùng khí đá và ống tre (gọi là ống lói) để thay cho pháo. Ngày xuân đi lễ chùa hái lộc đầu năm nghĩa là hái một cành hoa cành lá trong khuôn viên chùa đem về cắm ở bàn thờ gia tiên. Hoặc đem một vài nén nhang ở chùa về cắm vào lư nhang ở nhà (gọi là hương lộc). Lễ tết chúc tết là phong tục không thể thiếu được. Mừng một là lễ tết bên nội, mừng hai là lễ tết bên ngoại: "Mừng một thì ở nhà cha; mừng hai nhà vợ, mừng ba nhà thầy". Mừng ba chúc tết chỗ quen biết, bạn thân tình. Đó là dịp trả ơn trả nghĩa. Trả ơn thầy học bằng việc thăm viếng, chúc tụng và biếu quà. Phong tục lì xì của ta có lẽ bắt chước người Hoa. Tiền lì xì giá trị nhỏ nhỏ bỏ vào phong thư đỏ, ngụ ý chúc

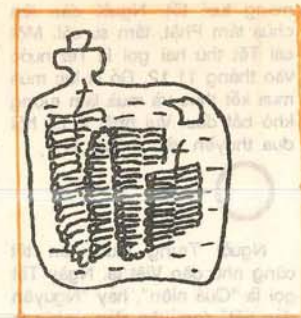

mừng tài lộc sẽ đến trong năm mới. Thoạt đầu ý nghĩa cũng hay hay nhưng dần dần đã biến thành hủ tục, một hình thức biểu xén trả ơn với số tiền khá lớn hoặc hiện vật tương đương mà người biểu lặn người nhận đều khổ tâm.

Ngày đầu năm dân ta có thói xem bói, lên chùa xin một quẻ xăm chiêm đoán vận mạng, công danh, tình duyên, gia đạo v.v... Người yêu văn chương thì bói Kiều. Vẫn biết là không đáng tin mà nhiều người vẫn thích xem bói, xem cho vui, nào là chỉ tay, bói bài, tử vi, bói chữ ký, coi tướng v.v...

Người khách đầu tiên đến thăm nhà thì gọi là xông nhà. Người khách mà tư cách chừng chạc, có địa vị, tính tình rộng rãi nhân hậu hoặc thuộc loại thành công trong xã hội thì chủ nhà lấy làm vinh hạnh, cho là điềm may mắn.

Người sống bằng ngòi bút thích tục khai bút đầu năm. Ngày xưa khi cụ học còn thịnh, các ông đồ thường khai bút đầu năm với những chữ nho trên giấy hoa tiên, giấy điều. Đối với các cụ, việc khai bút là hệ trọng. Từ khi cụ học tàn tạ, tục treo liễn, câu đối tết vào ngày xuân đã gần như biến mất.

Người Việt và Hoa đều có phong tục múa lân vào ngày Tết vì kỳ lân là biểu tượng của thái bình.

Những người còn giữ phong tục xưa thì hay kiêng cử dù thứ vào ngày Tết: không được quét nhà và hốt rác đổ đi (ảnh hưởng phong tục Trung Quốc); không được động chạm đất đai (động thổ) như đào bới đất, đóng cọc, giã cối, búng cây...; không được làm vỡ bát đĩa ly cốc; không nói thò tục, cau có, chửi mắng, cãi nhau...; kiêng mặc áo trắng (màu tang tóc); người đang mang đại tang không được đến nhà khác chúc tết; trong ba ngày tết đi đâu thì phải về cùng trong ngày (có đi mà không có về thì xui xẻo cho gia đình!); gia đình Phật tử thì ăn chay ngày Mừng một Tết...

Điều hấp dẫn nhất ngày Tết là nguồn lương thực phong phú: bánh chưng, bánh tét, bánh ít, bánh tổ (ảnh hưởng người Hoa), chè kho, dưa hấu, thịt mỡ, giò thủ, dưa (hành, kiệu, giá), hạt dưa, mứt kẹo...

Phong tục ngày Tết cũng như vô số các phong tục của một nước phản ánh bản sắc của một dân tộc, những nếp sống và về nếp suy nghĩ của họ, nó chính là yếu hình thành nên văn minh của dân tộc đó.

AM.

NHẬT BẢN: KHÔNG CHỈ LÀ MỘT CƯỜNG QUỐC KINH TẾ

“AI NẮM ĐƯỢC QUYỀN XUẤT BẢN MỘT QUYỀN SÁCH, MỘT ĐĨA HÁT, MỘT CUỐN PHIM, ĐANG NẮM TRONG TAY CHÌA KHOÁ VÀO THẾ KỶ 21”, ALVIN TOFFLER, POWER SHIFT”.

Ngày 16.7.1990 vừa qua, công ty Japan Highway Public Corporation vừa hoàn trả ngân khoản 7 triệu đô-la vay của Ngân hàng Thế giới cách đây đúng 25 năm hầu xây dựng xa lộ nối liền Tokyo và Nagoya. Ngày 16.7.1990 là một ngày đáng nhớ vì lẽ đó là ngày mà Nhật Bản hoàn toàn dứt nợ nước ngoài. Lẽ ra, Nhật Bản đã có thể thanh toán sớm hơn 7 triệu đô-la chẳng là gì cả so với một nền kinh tế có tổng sản lượng lên đến 3222 tỉ đô-la, thế nhưng tội gì thanh toán trước kỳ hạn phải không?

25 năm trước, ngày J.Burke Knapp, Chủ tịch Tiểu ban Tín dụng Ngân hàng Thế giới, còn nhớ rõ: “Lúc đó, chúng tôi rất bi quan, hồ nghi về khả năng thanh toán của Nhật Bản”. Nước Nhật, lúc đó, đã đã được biết đến qua Tokyo Olympics 64 lần đầu tiên được trực tiếp truyền hình, vẫn còn là một nước nghèo dưới mắt phương Tây. Thế mà ngày nay, Nhật Bản đang là chủ nợ của thế giới với 400 tỉ đô-la cho vay cùng khắp. Trong số 10 người giàu nhất thế giới, tỉ phú đôla, đã có 5 người Nhật với các thứ hạng 1, 2, 5, 7, 9 (Pháp không có được đến nửa chỗ trong bảng xếp hạng này). Trong số 10 ngân hàng đứng đầu thế giới về tích sản năm 89 đã có đến 7 ngân hàng Nhật với các thứ hạng 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9. Riêng một mình Nhật đã tích lũy phân nửa con số tiết kiệm toàn cầu. Kiếm tiền như người phương Tây, dành dụm như người phương Đông, đó chính là ưu thế của người Nhật so với người Âu Mỹ. Mặt khác nền tài chính công của Nhật lại thặng dư ngân sách trong khi Âu Mỹ luôn thâm thủng. Dành dụm như người phương Đông còn đồng nghĩa tiêu pha như người phương Đông, nghĩa là chất chiu: tuy nền sản xuất tăng hơn phân nửa kể từ 1980, sức mua của người Nhật chỉ tăng trộm trèm 1/3. Tích lũy đã đành, nhưng sử dụng tích lũy đó như thế nào lại là một chuyện khác. Trước hết họ xâm nhập rồi vơ vét các cổ phiếu của thị trường chứng khoán Wall Street, đến tỉ lệ 40% trị giá vơ vét không phải để “ngâm” cho kẹt vốn mà là sáng